

Gledaš zemljo in nisi njen del. Kot da je tudi čas malo zamaknjen, ne le prostor. Letimo iz Lase v Katmandu, letimo skozi Himalajo med Kangčendzengo in Everestom, kjer je porečje Aruna in nobenega tako visokega vrha, da bi vrtnčil zrak nevarno visoko. Kangčendzenga, Makalu, Everest, Čo Oju. Poznamo vse stene, vse grebene, vse doline. Pa vendar — kot da se tiste zgodbe niso nikoli zares zgodile. Ni mogoče zgnesti tistega upanja, trpljenja, porazov, zmagoslavja v belo valo-

vanje, ki se pomika mimo nas in izginja v modrih daljavah. Nikakor.

A zamisliti si nov vzpon, nov pohod, nov načrt? Nič lažjega! Sproti se rojevajo, z vsakim vrhom, ki drsi mimo, z vsako dolino.

Kako velik je svet za človeške želje že samo tukaj, na tem kratkem poletu! Kako lahko zapuščaš preteklost in se razlivaš v prihodnost! Kaj je sploh to dolgčas? Saj so že same sanje nekaj! Da so le obzorja prosta...

SANJARJENJA V OLIVNO SIVEM

MISLI PA UHAJAJO TJA GOR...

MATJAŽ ČUK

»Mirno! Na desno ravnaj se! Mirno! O desno rame!« — Dan za dnem, teden za tednom...

Zidovi vojašnice, dnevi brez konca, kot da se je čas ustavil.

Kako hitro sta minila tista dva meseca pred odhodom v vojsko! A teh dvanaest dni se vleče kot cela večnost...

A spomini ostanejo. Teh ti ne more vzeti nihče! Kako preprosto: samo izključiš in že si v drugem svetu. Pred teboj so gore, modro nebo, bleščeči beli oblaki. Pred teboj so ostri grebeni, še vsi zasneženi, obsijani s toplim pomladanskim soncem; svetli, da ti jemlje vid. Pod njimi pa čudovite trate, že polne cvetja, polne življenja, gibanja... Kakšno veliko nasprotje! Zgoraj še ostra zima, mrzel veter, ki reže do kosti, da se zavijaš v bundo, kapo in rokavice, spodaj že prava pomlad, toplota, prvi avrikliji, encijani, življenje...

OD VSEH POZABLJEN SVET

»Ustaj, vojsko!« — Nameščanje postelje. Jutranja telovadba. Zajtrk. Dviganje zastave. Smotra.

Dan za dnem isto. Že zdavnaj znam na pamet urnik za vsak dan posebej. Sovražim to enoličnost, sovražim to življenje brez gibanja, brez sprememb, brez svobode.

Se spomniš, kako sva nekaj dni pred mojim odhodom v vojsko preizkušala našega fička? Prišla sva do Tinčkove lovske kočice. Naprej ni šlo.

Nič čudnega. V teh petnajstih letih je opravil svoje. Zvesto nam je služil. Zanj ni bilo ceste, ki bi bila prestrma, nista ga zadrževala ne sneg, ne led, ni ga ustavil niti plaz.

Se spomniš trav, polnih cvetja, na Smokuški planini? Od tod sva šla kar na-

ravnost, s poti, skozi gozd, mimo Doma na Zelenici na zgornjo pot, proti Vrtači. Nato sva kot vedno izbrskala pot, bolje rečeno gamsjo stezico, ki naju je povedla iz objudenega sveta v svet samote, brezpotja in tišine.

Krnica Suho ruševje. Samoten, od vseh pozabljen svet v osrčju Karavank. Na desni strme, razbite stene Palca, na levi dolgi, našagani greben Vrtače.

Teren. Brez dvoma svetla točka v vojski. Postavljanje šotorov, spanje pod milim nebom, kopanje rogov, gibanje v naravi. Nikoli ne veš vnaprej, kaj boš počel; dan se razlikuje od dneva, življenje je polno sprememb in nepredvidljivih dogodkov. Zvečer pa harmonika, pesem, kitara... Skratka, lahko bi to v nekem smislu imenovali svoboda.

TEŽKO JE SPREMENITI ČLOVEKA

Ne vem, kako to — morda imava srečo, morda je to prirojen občutek —, toda vedno nama uspe najti pravo smer. Tako je bilo tudi tokrat. Množica žlebov in stolpov, nepregledno, razbito skalovje, krpice snega — kot spomin na že davno minulo zimo. Med njimi pa nevidna stezička, lepe poličke, čudoviti naravni prehodi in nato — žal prekmalu — vrh.

Palec — najostrejši karavanški dvatisočak. Vpisna knjiga častitljive starosti. In, seveda, kot vedno po doseženem cilju — pogled naprej, v Vrtačo, novi načrti, želja po neodkritih skrivnostih, po novih doživetjih. In spomini, za vedno vtisnjeni v tebi, spomini na pravkar prehojeno pot.

Redarstvo. Lahko bi ga imenovali najzanimivejša plat vojske. Čudovita priložnost za spoznavanje človeških značajev. V nekaj mesecih se pokaže vse: volja do dela, prijateljstvo, želja po »komandiranju«, trma, upornost. Ničesar ne moreš skriti. Vse dobre in slabe strani človeka slej-

*koprej pridejo na dan. Lahko se sicer zadržuješ nekaj dni ali celo tednov, toda na koncu se vedno pokažeš v pravi luči — takšen, kot si.
Zares težko je spremeniti človeka!*

Tokrat sem sam. Sam s svojimi mislimi na poti proti vrhu. Odločim se za Kalški greben. Petek je. Zadnji delovni dan v tednu. Danes ne bo nikogar.

Ne vem kolikokrat sem že rekel, da ne bom hitel. A kot vedno, kadar grem sam, se tudi danes zalotim že precej zadihan sredi strmine. Po daljšem počitku počasnim korak. Pod stenami Velikega Zvoha zavijem levo in že sem na široki kamniti polici, ki veže ostenje Velikega Zvoha s sosednjim Kalškim grebenom. Strm skalnat skok me zvabi z markirane poti. Uživam v lahkem plezanju čez velike sive plošče. Malo pod vrhom mi jo zagode ruševje in ko se prebijem čezenj, sem že na prijetnih tratih planine Dolge njive.

Potem bi se pa kmalu izgubil. Z lahkoto sem našel prehod na veliko planoto pod škrbino, nato pa sem v snegu zgrešil markirano pot. Moral sem se kar malo potruditi, da sem skozi morje rušja našel najlažjo pot na greben. Od tod sem brez težav po že dobro znani poti dosegel vrh.

ISKANJE PRAVIH POTI

Nástava. Prva ura od 7.25 do 8.10, druga ura, ..., deveta ura od 17.25 do 18.10. Samoupravljanje, kapitalizem, NOB... — stokrat prežvečene misli. Težko za tiste, ki so to slišali že najmanj trikrat ali štirikrat, še težje za tiste, ki o vsem tem nimajo pojma.

A na srečo ni samo to nastava. Najdejo se lepe misli, zanimive teme, ko z užitkom poslušáš in vsrkavaš vase, najdejo se misli, ki ti bodo prišle hudo prav v življenju. Redke so te ure — a zato toliko bogatejše in hvala desetarjem in starešinam zanje!

Misel na ta greben me preganja že vse od takrat, ko sem prvič stopil v Repov kot. Zeleniške špice — že davno odkrit greben, eden od prvih večjih podvigov naših alpinistov. Strme stene, lepo oblikovani stolpi, globoke škrbine, drzna izpostavljenost, izredna dolžina — jamstvo za lepo doživetje in številna presenečenja. Ruševje, stezičke, ki se pojavljajo in izginjajo, številne nebodijhtreba vrnitve, ostri nedostopni stolpi, to so lastnosti, ki obetajo razburljivost, jezo, užitke in radosti.

Prvič nama ni uspelo najti prave poti na greben. Dala sva se premamiti vabljivim prehodom v desno, nato pa sva za kazen plezala čez ruševje. Na greben sva sicer prišla, a za tisti dan sva imela vsega dovolj in sva jo kaj hitro ucvrla v dolino.

Drugič je šlo bolje. Našla sva pravo grapo, ki naju je brez večjih težav pripeljala na greben. Od tod sva v prijetnem plezanju kmalu dosegla Staničev vrh. Nisva se namenila preplezati celotnega grebena. Šla sva le pogledat, da se prepričava o svojih lastnih sposobnostih. Brez težav sva splezala v škrbino in od tod na drug stolp. Videla sva dovolj.

Pred nama je bilo še pol dneva, za v dolino je bilo še prekmalu. Zato sva pogumno zakoračila v morje rušja, ki se je razprostiralo proti Kamniškemu dedcu. Hotela sva spoznati tudi ta manj privlačni del grebena. S težko muko sva se prebijala skozi rušje in upala, da ga bo enkrat le konec. A ko sva se končno le izkopala iz »dreka«, naju je čakalo neprijetno presenečenje. Pred nama je bil greben, oster kot nož, povrh vsega pa tako krhčljiv, da sva samo čakala, da vse skupaj zgripi v dolino.

Imela sva dve možnosti: ali tvegati in se spustiti daleč navzdol v neznano ter obiti greben, ali se vrniti tja, od koder sva prišla. Na bruhanje nama je šlo, ko sva se ozrla nazaj na vso to rušje, toda zmaga je pamet. »Na levo krug,« kot pravimo v vojski in — ne, poti nazaj raje ne bi opisoval. Povedal bi le, da je bilo hudo in da sva preklinjala vse po vrsti: sonce, rušje, svojo neumnost in radovednost, ki naju je zvalila tja gor.

KLJUB VSEMU DNEVI MINEVAJO

Óstav! Pravica starih vojakov, desetarjev in starešin. Neštetokrat izgovorjena beseda, od mladih vojakov tako osovražena. Vse, kar je narobe, vse to je »óstav«. Prah pod posteljo — óstav, cigaretni ogorek na dvorišču — óstav, slabo zložena obleka — óstav. Samo ena beseda, mnogokrat izrečena prehitro in nepremišljeno — in vse je treba znova. Samovoljnost in lenoba enega samega vojaka povzroči ponovno delo vseh vojakov v bateriji. Da, tu zares velja načelo: vsi za enega, eden za vse!

Se spomniš, kako sva hotela na Vrtačo, pa sva se zadnji hip premislila in krenila levo na tisto strmo, pozabljeno pot, ki zavije malo nad Tinčkovu lovsko kočjo in vodi k Roblekovemu domu? Bilo je soparno, oblačno vreme. Dišalo je po dežju. Vlekla se je tista pot kot le malokdaj in precej utrujena sva prisopihala do doma. Potem pa — kakor da bi se nekaj premaknilo — je šlo vse lažje in lažje, vse hitreje in hitreje in mimogrede sva stala na vrhu.

A žilica nama ni dala miru. Kot že tolikokrat sva tudi tokrat skrenila z obljudene poti na velik plaz, ki preseka razdrapano ostenje Begunjščice in se konča daleč spodaj na Smokuški planini. Nisva bila

povsem prepričana, da se lepo izteče, a brez tveganja ni niti zadovoljstva, še manj užitka.

Ni nama bilo žal. Še ena nova »pot«, še eno nepozabno doživetje, še en nov biser v bogati zbirki spominov.

Dnevi minevajo. Sicer počasi, pa vendarle. Sonce sije že skoraj dva meseca, kot nalašč, kot da bi tudi narava vedela, da slušim domovini. Vsak večer gledam na Pohorje, štejem dneve in upam, da bo nekoč le prišel tisti dan...

STENA — PROSTO PO HOMO VULGARISU

POT, ZA SPREMEMBO BREZ MARKACIJ

NADA DOBNIK

Sedim na šopu trave in pazim; da ne izgubim ravnotežja. Svet se je tu postavil pokonci; stena se dviga naravnost h koščku modrega neba nad menoj. Pod menoj pa — ah, kaj bi gledala tja dol! Če mi zdrsne, se bom ustavila šele tam spodaj blizu Aljaževega doma. In na to ta hip raje ne mislim.

Gledam vrv, ki niha po skrotju. Trije so že okrog tiste zoprne skale, samo Lovro in jaz sva še tu.

Odlepim se od tal. Previdno stopim tistih nekaj korakov do vrvi. Saj bi zmogla brez nje, vendar je tako bolj zanesljivo. Spuščam se. Le kako to, da ves ta drobir, ki se melje pod nogami, ne zgrmi pod Steno?! Noge iščejo trdne stope. Prvič sem v Steni. Koliko sem sanjala o njej! Hrepenenje in bojazen sta se mešala v čudno stisko telesa in duha... Pri tem pa sploh še ni minila cela večnost od takrat, ko sem govorila, da bom na Triglav prišla takrat, ko bo nanj vozil avtobus!

IZGOVORI ZA ZAČETEK

Zdaj pa sem v Steni. Nazaj ne morem več. In ne želim. Pot je samo naprej, iz stene, iz mraka... kot v življenju. Samo naprej! Že stopicanje na mestu je lahko nazadovanje. Nazaj ni življenje...

Smo že skupaj — skoraj: samo še čez tole sitno skalo. Stegnem se — uh, nisem vedela, da imam tako dolge roke, ko so mi vsi konfeksijski rokavi vedno predolgi! Tako. Globoko vdihnem in izdihnem. Ta del je za mano. »Krasno ti je šlo!« pravi Mara navdušeno. Primož ne reče nič, le postrani me ošine s pogledom, ki pravi, da sem se kar obnesla, jaz, Mlakarjev homo vulgaris, ki najraje rine za rdečo barvo. Sicer pa mi je nekoč že obljubil, da si bo dal v nahrbtnik kamen z markacijo, da ga bo imel za vsak primer pri roki...!

Tudi Lovro, najstarejši in z največ izkušnjami, je že tu. Vrv se je malce zapletla in moška jo morata urediti, da bo prav. Potem gre nekaj časa brez vrvi. Hodi se

kot po čisto navadnem skrotju. Tu in tam nas ljubko pozdravijo Zoisove zvončnice. Ne morem si kaj, da jih ne bi pobožala. Kot nostalgičen spomin na pohlevne, mehko zaobljene griče, polne borovnic in resja in gob, med katerimi sem rasla. In ko dolgo še slutila nisem, da obstajajo tudi špiki, ki vrtajo nebo... Lepega dne pa je Primož odprl vrata in izjavil:

»Drugo soboto gremo na Triglav. Boš šla z nami? Veliko žensk gre, veš.« Tisti »veš« je marsikaj povedal. Predvsem pa — da tudi jaz zmorem, če bodo zmogle vse tiste ženske.

Vendar še ni bil čas. Dvomljivo sem ga pogledala: nimam nahrbtnika, nimam čevljev, nimam kondicije, sin je še tako majhen... Izgovori! Nekje daleč pa se je blede oglašala podoba zelenega Pohorja iz otroških let, Boč in Čaven sta se pririnila v ospredje, zadišale so gorske košenice, polne sviščeve modrine... Seme je bilo posejano. A z njim nisem šla. Še ne.

PRHA — IN POTEH PRAVLJICA

»Pazi, Nada!«

Za pest debel kamen leti proti meni. Kolikor se da naglo odskočim iz njegove vpadnice in se stisnem k steni. Tik ob meni odžvižga v dolino. Šele zdaj opazim, da se je skrotje spremenilo v navpično steno. Zaneslo me je v mislih, zato postanem bolj pozorna. Primož in Lovro sta menda zašla nekoliko v levo in zdaj iščeta pravo smer.

Čakamo. Gledam te stroge oblike, globoko vdihavam rezek zrak. Pri vsakem vdihu me komaj zaznavno zapeče v nosu. Kakšno srečo imamo z vremenom! Ne vem več, kolikokrat sem že bila v hribih premočena do pod kože, a tako, kot se nam je na turi na Hochstadl zlivala voda za vrat, se potem le ni več zgodilo. Toda bilo je na moč zanimivo. Pot (kaj pot, nekake stopnice v nebo!) so prepredali pravcati hudourniki, v katere smo zagazili tudi do gležnjev, in krepak tuš nas je pral od zgoraj. K sreči je to kopanje trajalo »samo« tri ure, zato pa nas je narava naslednji dan poplačala z bleščečo jas-